

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU**

HESABAT

**2013-cü il üçün 3-cü “Mobillik qrantı” müsabiqəsindən
(EIF-Mob-3-2013-6(12))**

**CƏNUBİ XƏZƏR HÖVZƏSİNİN DİB
ÇÖKÜNTÜLƏRİNİN GEOKİMYƏVİ TƏDQİQATLARI**

BAKI 2014

Şək. 1. GEOMAR – Helmholtz Okean Tədqiqatı Mərkəzi

Geomar Tədqiqat Mərkəzi Almanyanın Kil şəhərində yerləşir. Mərkəzi Helmholtz Okeanaraşdırma Mərkəzinin üzvüdür. Həmin mərkəzdə 850 dən çox elmi və texniki heyyyət çalışır. İnstitutu dörd istiqamət üzrə fəaliyyət göstərir:

1. İqlim dəşikliyi
2. Okean dövriyyəsi
3. Dəniz biogeokimyası
4. Dəniz ekologiyası və okeanın dibinin dəyişməsi

Təcrübənin keçirilməsi (24 fevral – 25 mart) üçün lazımi maliyyə dəstəyi Azərbaycan Respublikası Prezidenti Yanında Elmin İnkişafı Fondu tərəfindən 3- cü Mobillik (№ EIF-Mon-3-2013-6(12)-14/04) grant çərçivəsində göstərilmişdir.

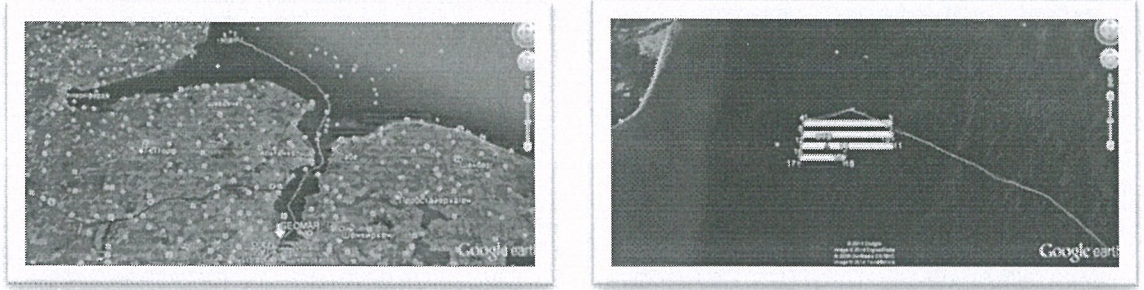

Şək. 2. “Littorina” tədqiqat gəmisi

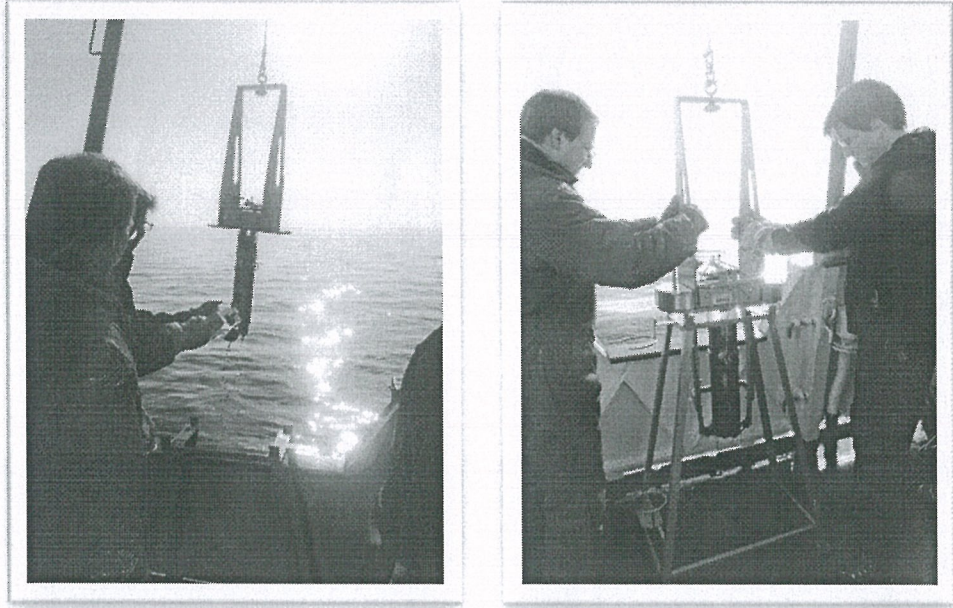
Təcrübə iki məqsədlə keçirilmişdir:

- A) Tədqiqatçının lazımi təcrübəyə yiyələnməsinin təmini;
- B) Nümunələrin laboratoriya analizi.

Təcrübə zamanı "Littorina" gəmisi ilə iki günlük (26-27 fevral 2014-cü il) dəniz təlimi keçirilmişdi. Təlim gəmisi yeni müasir mobil akustik komplekslə və GPS qəbuledicisi ilə təchiz edilmişdi. Müxtəlif üsullarla dəniz dibinin geofiziki-geoakustikası, çox saylı və bir şüalı exolot, seysmo-kəşfiyyat tədqiqatları (az dərinlikli) aparılmışdır. Həmçinin beş nöqtədən dəniz nümunələri (qaz, su, lil) götürülmüşdür. Sonradan bu nümunələr laboratoriyalarda müxtəlif tədqiqatlarla analiz edilmişdi. Nümunələr ion xromotoqraf vasitəsi ilə anionların müəyyənləşdirilməsində (Cl, Br, SO₄) və qaz xromotoqrofi ilə karbohidrogenlərin konsentrasiyası təyininə tədqiq edilmişdir.

Şək. 3. Ekenferd körfəzində iki günlük tədqiqat işi

Şək. 4. Qravitasiya cihazı vasitəsilə dib çöküntü nümunələrinin "Littorina" elmi tədqiqat gəmisinə qaldırılması (Veyt Xenerbarh və Piter Feldens)

Sək. 5,6. Qaz nümunələri götürüldükdən sonra “Geomar” tədqiqat laboratoriyasında təhlili (Aytən Xasayeva)

Həcmi 3 ml olan plastik şprislərə qravitasiya cihazından istifadə etməklə dib çöküntülərinin plastik borunun icindən (uzunluğu 40 sm) 10 sm interval götürülürdü. Nümunələr xüsusi şüşələrə yığılandan sonra həmin çöküntülər NaCl (6 ml) həlledicisi ilə qarışdırılırdı. Bundan sonar, möhürlənmiş vəziyyətdə soyuducuya yerləşdirildi. Əldə olunan nümunələr ion xromotoqrofi ilə təhlil edilirdi.

İlk görünüşdən bu torpaq lilləri tünüd boz və qara rənglərdə olurlar. Onların tərkibində mazut və xam nefti müşaidə etmək mümkündür.

Görmə, bu torpaqlar lil və sıxılması, mazut, xam neft və digər tullantıların shell səpinti bir boş, konsolidə qarışıq təqdim, tünd boz, demək olar ki, qara rəng ilə seçilir.

Torpaqlar əsasən qətran-asfaltən və ağır karbohidrogen fraksiyaları (C10 – C12, C13-C20) ilə zəngindir.

17.05.2014.

Xaer